

ולקחתם לכם פרי עץ הדר

וכד ישראל אינון בחמיסר יומין,
כדין נטיל לבנוי, לפרשא גרפוי
עלייהו, ולמחדי עמהון. ועל דא
כתיב ולקחתם לכם ביום הראשון,
פרי, דא איהו אילנא דאקרי עץ פרי,
ואשתבח ביה פרי. עץ הדר: כמה
דאת אמר (תהלים צ) הוד והדר לפניו.
מאי טעמא אקרי הדר, ומאן איהו
הדר. אלא דא צדיק.

וכאשר ישראל הם בחמשה עשר
יום, אז נוטל לבניו לפרש
כנפיו עליהם ולשמוח עמהם. ועל זה
כתוב ולקחתם לכם ביום הראשון.
פרי זה הוא אילן שנקרא עץ פרי,
ונמצא בו פרי. עץ הדר - כמו
שנאמר (תהלים צ) הוד והדר לפניו. מה
הטעם נקרא הדר, ומי הוא הדר?
אלא זה צדיק.

כפת תמרים וענף עץ עבת וערבי נחל

מדוע נקרא הדר, והרי מקום מסתור
הוא שאין לו גלוי, וצריך
להתפסות תמיד, ואין הדר אלא מי
שמתגלה ומתראה? אלא, אף על גב
שהוא דרגה מסתרת, הדור הוא של
כל הגוף, ולא נמצא הדור לגוף אלא
בו. מה הטעם? מי שאין עמו מדרגה
זו, אין בו הדור לבא בבני אדם. קולו

אמאי אקרי הדר, והא אתר טמירא
איהו דלית ליה גלויא,
וצריכא לאתפסויא תדיר, ולית הדר
אלא מאן דאתגלייא ואתחזי. אלא,
אף על גב דאיהו דרגא טמירא,
הדורא איהו דכל גופא, ולא אשתבח
הדורא לגופא, אלא ביה. מאי טעמא.
מאן דלית עמיה האי דרגא, לית ביה

אין עמו בדבורו (פזר), והדור (דבור) של קול נפסק ממונו. זקנו והדר זקנו לא עמו, ואף על גב שמתכסית הדרגה ההיא, כל הדור הגוף תלוי בו, ומתכסה ומתגלה. ומפני כן עץ הדר הוא, עץ שכל הדור הגוף תלוי בו, וזהו הוא עץ עושה פרי.

כפת תמרים - כאן נכללת אשה בבעלה בלי פרווד, כפת תמרים כאחד. וענף עץ עבת - שלשה. ועלים שלו - זה בצד זה, וזה בצד זה, ואחד ששולט עליהם. וערבי נחל - שנים, שאין להם ריח וטעם, פשוקים בבו אדם. (ומפני כן) לולב נוטל פלם, פחוט השדרה שמעמיד את הגוף. ומה שיוצא החוצה טפח - כך הוא, כדי להשלים ולהוציא הפל ולשמש כמו שצריך. (ומפני כן) במינים אלו צריך בן אדם להראות לפני הקדוש ברוך הוא. עלים של אלו התמרים, הם כל שאר חילות שמתאחזים באלו הכנויים שהקדוש ברוך הוא נקרא בהם, מפני שצריכים (להתאחז) למטה פדגמת למעלה. שאין לה דבר בעולם שאין לו דגמא למעלה.

הדורא, למיעל בבני נשא. קלא לאו עמיה בדורא, (ס"א כדורא) והדורא (ס"א ודורא) דקלא אתפסק מניה. דיקנא, והדורא דדיקנא לאו עמיה, ואף על גב דאתכסייא ההוא דרגא, כל הדורא דגופא ביה תליא. ואתכסי ואתגלייא. ובגין כך עץ הדר איהו, עץ דכל הדורא דגופא ביה תליא, ודא איהו (בראשית א) עץ עושה פרי.

כפת תמרים, הכא אתכלילת אתתא בבעלה בלא פרוודא, כפות תמרים כחדא. וענף עץ עבות, תלתא. ועליו דיליה, דא בסמרא דא, ודא בסמרא דא, וחד דשליט עלייהו. וערבי נחל, תרין. דלית להו ריחא ומעמא, כשוקין בבני נשא. (ובגין כך) לולב נטיל פלהו, פחוטא דשדרה קיימא דגופא. ומה דנפיק לבר טפח, הכי הוא, בגין לאשלמא ולאפקא כלא, ולשמשא כדקא חזי. (ובגין כך) בהני זינין, בעי בר נש לאתחזאה קמי קדשא בריך הוא. עליו וטרפין דהני תמרים, אינון כל שאר חילין דאתאחדן באינון פנויין דקודשא בריך הוא אקרי בהון. בגין דבעינן (ס"א לאתחדתא) לתתא כגוונא דלעילא, דלית לה מלה בעלמא, דלא אית לה דוגמא לעילא, כגוונא דלעילא הכי

כַּדְגָמא שֶׁל לְמַעַלָּה כֶּף יֵשׁ לְמַטָּה.
וְצִרִיכִים יִשְׂרָאֵל לְהִתְאַחַז בְּסוּד זֶה
שֶׁל הָאֲמוּנָה לְפָנֵי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא.

אֵית לְתַתָּא, וּבְעוּ יִשְׂרָאֵל לְאַתְאַחְדָּא
בְּרוּא דָּא דְמַהִימְנוּתָא, קְמוּ קְדִישָׁא
בְּרִיךְ הוּא.

הַלּוּלָב הָאֲתֵרוּג הַהֶדְס וְהַעֲרַבָּה כֻּלָּם אַחְזוּזִים בְּשֵׁם הַקְדוּשׁ לְמַעַלָּה
וְאֵית מְנַיִיהוּ דְאַחֲרִיךְ בְּשֵׁמָא
וְיֵשׁ מֵהֶם שְׂאֲחֻזִים בְּשֵׁם הַקְדוּשׁ,
כְּמוֹ לוּלָב, וְאַתְרוּג, הֶדְס,
וְעֲרַבָּה, שְׂכַלְסֵם אַחְזוּזִים בְּשֵׁם הַקְדוּשׁ
לְמַעַלָּה. וְעַל כֶּף שְׁנַיִנו, לְאַחַז אוֹתָם
וְלַעֲשׂוֹת בָּהֶם מַעֲשֵׂה כְּדֵי לְעוֹרֵר
חֲדוּה אוֹתוֹ שְׂאֲחֻז בּוֹ. וְעַל זֶה שְׁנַיִנו,
בְּדַבְרִים וּמַעֲשֵׂה צְרִיךְ לְהִרְאוֹת דְבָר
כְּדֵי לְעוֹרֵר דְבָר אַחֵר.

קְדִישָׁא, בְּגוֹן לוּלָב, וְאַתְרוּג,
הֶדְס, וְעֲרַבָּה, דְכֻלְּהוּ אַחֲרִיךְ בְּשֵׁמָא
קְדִישָׁא לְעִילָא. וְעַל דָּא תְּנַיִנו,
לְאַחְדָּא לוֹן, וְלַמַּעֲבָד בְּהוּ עוֹבְדָא,
בְּגִין לְאַתְעֲרָא חֲדוּה הַהוּא דְאַחֲרִיד
בֵּיה. וְעַל דָּא תְּנַיִנו, בְּמַלְיִן וְעוֹבְדָא
בְּעִיָּין לְאַחְזוּתָה מְלָה, בְּגִין לְאַתְעֲרָא
מְלָה אַחֲרָא.

כָּל הַנִּקְרָא בְּשֵׁמִי וְלִכְבוּדִי בְּרֵאתִיו וְצִרְתִּיו אֵף עֲשִׂיתִיו
זֶהוּ שְׂפָתוֹב כָּל הַנִּקְרָא בְּשֵׁמִי
וְלִכְבוּדִי [בְּרֵאתִיו] - לְעוֹרֵר
כְּבוֹדִי. בְּרֵאתִיו - לְיַחַד לִי. יְצִרְתִּיו -
לַעֲשׂוֹת בּוֹ מַעֲשֵׂה [פַּח]. אֵף עֲשִׂיתִיו
- לְעוֹרֵר בּוֹ פַּח שְׂלַמְעֵלָּה. דְבָר אַחֵר
כָּל הַנִּקְרָא בְּשֵׁמִי - הֵינּוּ שְׂפָתוֹב (וּיקרא
כ) פְּרִי עֵץ הַדֵּר. וְלִכְבוּדִי בְּרֵאתִיו -
הֵינּוּ כַּפַּת תְּמָרִים. יְצִרְתִּיו - הֵינּוּ
וְעַנְף עֵץ עֵבֶת. אֵף עֲשִׂיתִיו - הֵינּוּ
וְעַרְבֵי נָחַל.

כָּל הַנִּקְרָא בְּשֵׁמִי וְלִכְבוּדִי בְּרֵאתִיו וְצִרְתִּיו אֵף עֲשִׂיתִיו
הָדָא הוּא דְכְּתִיב, כָּל הַנִּקְרָא בְּשֵׁמִי
וְלִכְבוּדִי (בְּרֵאתִיו), לְאַתְעֲרָא
יְקָרִי. בְּרֵאתִיו, לְיִיחָדָא לִי. יְצִרְתִּיו,
לְמַעֲבָד בֵּיה עוֹבְדָא (נ"א חִילָא). אֵף
עֲשִׂיתִיו, לְאַתְעֲרָא בֵּיה חִילָא
דְלְעִילָא. דְבָר אַחֵר, כָּל הַנִּקְרָא בְּשֵׁמִי,
הֵינּוּ דְכְּתִיב (וּיקרא כג) פְּרִי עֵץ הַדֵּר.
וְלִכְבוּדִי בְּרֵאתִיו, הֵינּוּ כַּפַּת תְּמָרִים.
יְצִרְתִּיו, הֵינּוּ וְעַנְף עֵץ עֵבֶת. אֵף
עֲשִׂיתִיו, הֵינּוּ וְעַרְבֵי נָחַל.

וְלִקְחֵתֶם לָכֶם בַּיּוֹם הַרְּאִשׁוֹן

וְתִקְוֹנָא דְהָאֵי דְאָמַר קְרָא, (וּיקרא כג) וְתִקְוֹן שֶׁל זֶה שְׂאֲמַר הַכְּתוּב

וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן, דִּיּוּקָא. דְּהוּא חֲמִישָׁאָה עַל עֶשְׂוֹר. אַבְל בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן, הֵהוּא יוֹם רִאשׁוֹן מֵאֵן הוּא. אֶלָּא יוֹם דְּנַפִּיק רִאשׁוֹן, לְנַטְלָא (ר"א לְכֹל) בְּמַבּוּעֵי דְמִיּוֹן נְבִיעֵין, וְאַנְן בְּעִיּוֹן לְאַמְשָׁכָא לִיה לְעֵלְמָא. מְתַל לְמַלְכָא דְקָטַר בְּנִי נְשָׂא בְקַטְרוֹי, אַמִּיה מְטְרוֹנִיתָא אַתָּת, וְאַפִּיקַת לוֹן לְחִירוֹת, וּמַלְכָא אֲשַׁנַּח לִיקְרָא דִילָהּ, וְיֵהֵב לוֹן בִּידְהָא. אֲשַׁכַּחַת לוֹן כְּיִיפִין וְצַחִין, אַמְרַתְּ, הָא אַפִּיקַת לוֹן לְחִירוֹ, אִיִּיתִי לוֹן מִיכְלָא וּמְשַׁתִּיֵּיא. כְּדָה, הָא יוֹם הַכְּפוּרִים אַפִּיק לְכֹלָא לְחִירוֹ, וְאַנְן כְּפָנֵי מְזוֹנָא קְאִימְנָא, וְצַחִינְן לְמְשַׁתִּיֵּיא, הִיא אַעְטַרַת לְמַלְכָא בְּעַטְרוֹי. בְּהַאי יוֹמָא יְדַעְנָא, דְּהָא מִיּוֹן נְבִיעֵין עֲמָה שְׂרִיִין, שְׂאִילְנָא לְמְשַׁתִּיֵּיא, לְמֵאֵן דְּאַפִּיק לוֹן לְחִירוֹ. וְעַל דָּא קְרִינְן לִיה יוֹם רִאשׁוֹן.

וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן, דִּוּקָא שֶׁהוּא חֲמִישִׁי עַל עֶשְׂוֹר. אַבְל בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן, אוֹתוֹ יוֹם רִאשׁוֹן מִי הוּא? אֶלָּא יוֹם שֶׁיֵּצֵא רִאשׁוֹן לְנִסְעָ [לְכֹל] בְּמַעֲנֵינוּ שֶׁל מִים נוֹבְעִים, וְאַנּוּ רוֹצִים לְהַמְשִׁיכוֹ לְעוֹלָם. מְשַׁל לְמַלְךְ שֶׁקָּשַׁר בְּנֵי אָדָם בְּמַאֲסָר. בָּאָה אַמּוֹ הַגְּבִירָה וְהוֹצִיָּאה אוֹתָם לְחִירוֹת, וְהַמְלֶךְ מְשַׁגִּיחַ עַל כְּבוֹדָהּ וְנֹתֵן אוֹתָם בְּיַדֶּיהָ. מְצָאָה אוֹתָם רַעֲבִים וְצָמְאִים. אַמְרָה, הֲרֵי הוֹצֵאתִי אוֹתָם לְחִירוֹת, תְּבִיא לָהֶם אֶכֶל וּמְשַׁקָּה. כִּף יוֹם הַכְּפוּרִים הַזֶּה מוֹצֵיא אֶת כָּלָם לְחִירוֹת, וְאַנּוּ רַעֲבִים לְמִזוֹן וְצָמְאִים לְשִׁתִּיהָ. הִיא מְעַטְרַת אֶת הַמְלֶךְ בְּעַטְרוֹתֶיהָ. בַּיּוֹם הַזֶּה יְדַעְנוּ שְׁמַיִם נוֹבְעִים שׁוֹרִים עִמָּה, שׁוֹאֵלִים לְשִׁתּוֹת לְמִי שֶׁהוֹצִיא אוֹתָם לְחִירוֹת, וְעַל כֵּן קוֹרְאִים לוֹ בַּיּוֹם רִאשׁוֹן.

פְּרִי עֵץ הָדָר

פְּרִי עֵץ הָדָר - זוּ בָּאָר שֶׁל יִצְחָק, שֶׁיִּצְחָק הָדָר אֶת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְקָרָא לוֹ עֵץ הָדָר. פְּרִי שֶׁל עֵץ הָהָדָר הַזֶּה יְדוּעַ. כְּפַת תְּמָרִים - שְׁכַתוֹב (תְּהִלִּים צב) צְדִיק כְּתָמֹר יִפְרַח, וְלֹא נִמְצָא בִּינֵיהֶם פְּרוּד. וְלִכְּן לֹא כְּתוּב וְכַפַּת, אֶלָּא כְּפַת, מְשׁוּם שֶׁלֹּא

פְּרִי עֵץ הָדָר, דָּא בִּירָא דִּיִּצְחָק, דִּיִּצְחָק אַהֲדָר לִיה לְקַדְשָׁא בְּרִידָה הוּא וְקָרָא לִיה עֵץ הָדָר. פְּרִי דְהַאי עֵץ הָדָר יְדִיעָא. כְּפַת תְּמָרִים, דְּכַתִּיב, (תְּהִלִּים צב) צְדִיק כְּתָמֹר יִפְרַח, וְלֹא אֲשַׁתְּכַח בִּינֵיהֶם פְּרוּדָא. וְעַל דָּא לֹא כְּתִיב וְכַפַּת, אֶלָּא כְּפַת. בְּגִין דְּלֹא

עולה זה בלי זה. ובזה מתמלאת
הבאר הזאת, מבאר מים עליונים
שנובעים. ההוא מתמלא בתחלה,
וממנו מתמלאת הבאר עד שנובעת
לכל.

סליק דא בלא דא, ובהאי אתמלייא
האי באר, מבאר מים עלאין נביעין,
ההוא אתמלי בקדמיתא, ומניה
אתמלייא בירא, עד דאיהו נביעו
לכלא.

ענף עץ עבת

וענף עץ עבת - זה ענף של אילן
הגדול שהתחזק ונשרש
בשרשו, נעשה אילן עליון על הכל,
שאחוז בכל הצדדים שלו, ענף
שהוא עץ עבת, עץ שאחוז את
העבות, שהרי מזה נוטל יסוד העולם
ומתמלא כדי להריק בבאר, זהו
עולם ארץ ההשקאה.

וענף עץ עבות, דא ענפא דאילנא
רברבא, דאתקף ואשתרשא
בשרשו, אתעביד אילנא עלאה על
כלא, דאחיד בכל סטריה, ענף
דאיהו עץ עבות, עץ דאחיד לעבות,
דהא מהאי נטל יסודא דעלמא,
ואתמליא לארקא בבירא, האי הוא
עלמא ארקא דשקיותא.

ערבי נחל

וערבי נחל - שנים הם, שני נחלי
מים מתפנסים לתוכם
להריק לצדיק. דבר אחר וערבי נחל
- אלה הם גבורות שאחוזות ביצחק,
שבאים מצד אותו נחל עליון ולא
מצד האב. לכן הפל נאה, ולא מבשם
לפרות, ולא עושה פרות. וערבי נחל
- שני עמודים שהגוף עומד עליהם.
אבל וערבי נחל ודאי, כמו שנתבאר,
ואלה הם כלם לרוקן מים לבאר.

וערבי נחל, תרי אינון, תרין נחלין
דמייא אתכניש בהו, לארקא
לצדיק. דבר אחר, וערבי נחל, אלן
אינון גבורן, דאחידן ביה ביצחק,
דאתיין מסטרא דההוא נחל עלאה,
ולא מסטרא דאבא. בגין כה, כלא
יאי, ולא בסימא לפירין, ולא עביד
פירין. וערבי נחל, תרין קיימין, דגופא
קיימא עליהו, אבל וערבי נחל ודאי,
כמה דאתמר, ואלין אינון כלהו
לארקא מיא לבירא.

הָדָר עַל הַכֵּל

מָאִי פְּרִי עֵץ הָדָר? עֵץ הָאֶתְרוּג.
 וּמָהוּ הָדָר? הָדָר עַל הַכֵּל,
 וְהֵינּוּ הָדָר שֶׁל שִׁיר הַשִּׁירִים, שֶׁכָּתוּב
 בּוֹ מִי זֹאת הַנִּשְׁקָפָה כְּמוֹ שְׁחַר. וְהֵינּוּ
 עַל שֵׁם נִקְבָּה, וְעַל שְׁמָה נִלְקָחָה
 נִקְבָּה מֵאֲדָם שְׂאִי אֶפְשָׁר לְהִתְקַיֵּם
 עוֹלָם הַתַּחְתּוֹן בְּלֹא נִקְבָּה. וּמָה
 הַטַּעַם נִקְרָאת נִקְבָּה? עַל שֵׁם
 שֶׁנִּקְבְּיָה רַחֲבִים, וַיֵּשׁ לָהּ נִקְבִים
 יְתָרִים עַל הָאִישׁ, וּמָה הֵם הַנִּקְבִים:
 שְׂדִים וְרַחֲם וּבֵית קִיבוּל הַזֶּלֶד.

מָאִי פְּרִי עֵץ הָדָר אֵילָנָא דְאֶתְרוּגָא
 וּמָאִי הָדָר הֵינּוּ הָדָר עַל הַכֵּל
 וְהֵינּוּ הָדָר דְשִׁיר הַשִּׁירִים דְכָתִיב
 בֵּיה (שִׁיר הַשִּׁירִים ו') מִי זֹאת הַנִּשְׁקָפָה
 כְּמוֹ שְׁחַר. וְהֵינּוּ עַל שֵׁם נִקְבָּה וְעַל
 שְׁמָה נִלְקָחָה נִקְבָּה מֵאֲדָם שְׂאִי
 אֶפְשָׁר לְהִתְקַיֵּם עוֹלָם הַתַּחְתּוֹן בְּלֹא
 נִקְבָּה. וּמָאִי טַעַמָא אֶקְרִי נִקְבָּה עַל
 שֵׁם שֶׁנִּקְבְּיָה רַחֲבִים וַיֵּשׁ לָהּ נִקְבִים
 יְתָרִים עַל הָאִישׁ. וּמָאִי נִינְהוּ נִקְבִים
 שְׂדִים וְרַחֲם וּבֵית קִיבוּל הַזֶּלֶד.

הָאֶתְרוּג - הָדָר לְכֵל

וּמָה שְׂאֲמָרוֹ, שִׁיר הַשִּׁירִים שֶׁהוּא
 הָדָר לְכָל סִפְרֵי הַקִּדְשׁ - כֵּן.
 שְׂאֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן, כָּל הַסְּפָרִים קִדְשׁ,
 וְשִׁיר הַשִּׁירִים קִדְשׁ קִדְשִׁים. וּמָהוּ
 קִדְשׁ קִדְשִׁים? אֵלֶּא קִדְשׁ שֶׁהוּא
 קִדְשׁ לְקִדְשִׁים. וּמָה הֵם קִדְשִׁים?
 אֵלּוֹ שֶׁכַּנְגַּד שֵׁשׁ קְצוּוֹת שֶׁבְּאֲדָם,
 וְקִדְשׁ יְהִיָּה לָהֶם קִדְשׁ לְכֻלָּם.
וּמָהוּ קִדְשׁ? זֶה אֶתְרוּג, שֶׁהוּא הָדָר
 לְכֵל. וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ הָדָר?
 אֵל תִּקְרִי הָדָר אֵלֶּא ה' דָּר, זֶה אֶתְרוּג
 שֶׁהוּא נִפְרָד מֵאֲגַד הַלּוּלָב, וְאִין מְצוּת
 לּוּלָב קִיּוּמַת אֵלֶּא בּוֹ, וְהוּא גַם כֵּן
 אֲגוּד עִם הַכֵּל, שְׁעַם כָּל אֶחָד הוּא,
 וְעַם כּוֹלֵן יַחַד הוּא.

וּמָאִי נִינְהוּ שְׂאֲמָרוֹ שִׁיר הַשִּׁירִים,
 שֶׁהוּא הָדָר לְכָל סִפְרֵי הַקִּדְשׁ
 אִין. דְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, כָּל הַסְּפָרִים
 קִדְשׁ וְשִׁיר הַשִּׁירִים קִדְשׁ קִדְשִׁים,
 וּמָאִי נִינְהוּ קִדְשׁ קִדְשִׁים. אֵלֶּא קִדְשׁ,
 שֶׁהוּא קִדְשׁ לְקִדְשִׁים. וּמָאִי הֵם
 קִדְשִׁים אֵלּוֹ שֶׁכַּנְגַּד שֵׁשׁ קְצוּוֹת
 שֶׁבְּאֲדָם וְקִדְשׁ הוּי לָהּ קִדְשׁ לְכֻלָּהּ.
וּמָאִי נִינְהוּ קִדְשׁ, זֶה אֶתְרוּג שֶׁהוּא
 הָדָר הַכֵּל. וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ
 הָדָר אֵל תִּקְרִי הָדָר אֵלֶּא ה' דָּר זֶה
 אֶתְרוּג שֶׁהוּא נִפְרָד מֵאֲגַד הַלּוּלָב וְאִין
 מְצוּת לּוּלָב קִיּוּמַת אֵלֶּא בּוֹ, וְהוּא גַם
 כֵּן אֲגוּד עִם הַכֵּל. שְׁעַם כָּל אֶחָד הוּא
 וְעַם כּוֹלֵן יַחַד הוּא.

ומהו הלולב? כנגד חוט השדרה. וענף עץ עבת - שענפיו חופים את רבו, ואם אין ענפיו חופים את רבו - אינו כלום. מפני מה? משל לאדם שבזרועותיו יגן על ראשו, הרי זרועותיו שנים וראשו שלשה, והינו ענף לשמאל, עבת לימין, ונמצא עץ באמצע. ולמה נאמר בו עץ? שהוא שרש האילן.

ומאי לולב כנגד חוט השדרה. וענף עץ עבות שענפיו חופין את רובו ואם אין ענפיו חופין את רובו אינו כלום. מפני מה, משל לאדם שבזרועותיו יגן על ראשו, הרי זרועותיו שנים וראשו שלשה, והינו ענף לשמאל, עבות לימין, ונמצא עץ באמצע. ולמה נאמר בו עץ שהוא שורש האילן.

ענין ערבי נחל

ומה זה ערבי נחל? שוקי האדם שהם שתיים. ומהו לשון של ערבי נחל? משום שגדול שבהם הוא למערב, ומשם יונק כחו, ושל צפון הוא קטן ממנו מהלך חמש מאות שנה, והוא ברוח צפונית מערבית, ובו פועל ונקרא על שמו, והם שניהם עצים. דבר אחר ערבי - שפעמים מערבים פעלתם זה עם זה. מה זה ערבי נחל? נחל הוא על שם המקום שהם קבועים בו ששמו נחל. כדכתיב, נחל א' כל הנחלים הולכים אל הים. אל הים.

ומאי ערבי נחל שוקי האדם שהם שתיים. ומאי נינהו לישנא דערבי נחל, משום הגדול שבהם הוי למערב ומשם יונק כחו. ושל צפון הוא קטן ממנו מהלך חמש מאות שנה והוא ברוח צפונית מערבית ובו פועל ונקרא על שמו והם שניהם עצים. דבר אחר ערבי, שפעמים מערבין פעולתן זה עם זה. מאי ערבי נחל, נחל הוי, על שם המקום שהם קבועים בו ששמו נחל. כדכתיב, נחל א' כל הנחלים הולכים אל הים.

ים הוא אתרוג

מהו ים? הוי אומר זה אתרוג. ומנין לנו שכל מדה ומדה מאלו השבעה אקרי נחל? שנאמר (במדבר

מאי ניהו ים, הוי אומר זה אתרוג. ומנא לן דכל מדה ומדה מאלו השבעה אקרי נחל. שנאמר (במדבר

כ"א) וממתנה נחליאל, אל תקרי וממתנה נחליאל, אל תקרי נחליאל
 נחליאל אלא נחלי אל.

רְמִזֵי אַרְבַּעַת הַמִּינִים

וְעוֹד שָׁם, מָה לֵב, הַדָּר פְּרֵי הַגּוֹף,
 אֵיךְ יִשְׂרָאֵל פְּרֵי עֵץ הַדָּר. מָה
 אֵילָן תְּמָר, עֲנָפָיו סְבִיבָיו וְלוּלָבוּ
 בְּאֲמָצֵעַ, אֵיךְ יִשְׂרָאֵל נָטְלוּ גוֹף הָאֵילָן
 הַזֶּה שֶׁהוּא לָבוּ, וּכְנָגַד הַגּוֹף חוּט
 הַשְּׂדֵרָה בְּאָדָם שֶׁהוּא עֵקֶר הַגּוֹף.
 וּמָה לוּלָב זֶה כְּתוּב לוֹ לֵב, אֵיךְ לֵב
 מְסוּר לוֹ. וּמָה לֵב זֶה שְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם
 נְתִיבוֹת חֲכָמָה בּוֹ, אֵיךְ בְּכָל נְתִיב מִהֵן
 צוּרָה שׁוֹמֵרֵת, שְׁנֹאמֵר לְשֹׁמֵר אֶת
 דְּרָךְ עֵץ הַחַיִּים: (ע"כ מֵהַשְּׂמֻטוֹת)

וְעוֹד שָׁם, מָה לֵב, הַדָּר פְּרֵי הַגּוֹף,
 אֵיךְ יִשְׂרָאֵל פְּרֵי עֵץ הַדָּר. מָה
 אֵילָן תְּמָר, עֲנָפָיו סְבִיבָיו וְלוּלָבוּ
 בְּאֲמָצֵעַ, אֵיךְ יִשְׂרָאֵל נָטְלוּ גוֹף הָאֵילָן
 הַזֶּה שֶׁהוּא לָבוּ, וּכְנָגַד הַגּוֹף חוּט
 הַשְּׂדֵרָה בְּאָדָם שֶׁהוּא עֵקֶר הַגּוֹף.
 וּמָה לוּלָב זֶה כְּתוּב לוֹ לֵב, אֵיךְ לֵב
 מְסוּר לוֹ. וּמָה לֵב זֶה שְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם
 נְתִיבוֹת חֲכָמָה בּוֹ, אֵיךְ בְּכָל נְתִיב מִהֵן
 צוּרָה שׁוֹמֵרֵת, שְׁנֹאמֵר (בְּרֵאשִׁית ג')
 לְשֹׁמֵר אֶת דְּרָךְ עֵץ הַחַיִּים: (עַד כֹּאן

(מֵהַשְּׂמֻטוֹת)

אֲבָרָהִם יִצְחָק וַיַּעֲקֹב

דָּבָר אַחֵר, וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם
 הַרְאִשׁוֹן פְּרֵי עֵץ הַדָּר - זֶה
 אֲבָרָהִם. כִּפְתַת תְּמָרִים - זֶה יִצְחָק.
 וְעֵנָף עֵץ עֵבֶת - זֶה יַעֲקֹב. וְעֵרְבֵי נַחַל
 - אֵלֶּה הֵן שְׁתֵּי הַדְּרָגוֹת שְׂאֲמֵרְנוּ. וּמִי
 שִׁשׁוּנָה זֶה, מִשׁוּם שֶׁעֵץ עֵבֶת זֶה
 יַעֲקֹב, שְׂאוּחֵז אֶת כָּל הַחֲלָקִים, וְדַאי
 זֶה יַעֲקֹב. אֲבָל הֵרִי בְּאֲרֵנוּ, פְּרֵי עֵץ
 הַדָּר - זֶה בְּאֵר יִצְחָק, זֶה גְבוּרָה
 תַּחְתּוֹנָה. כִּפְתַת תְּמָרִים - כִּפְתַת חֶסֶד,

דָּבָר אַחֵר, וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם
 הַרְאִשׁוֹן פְּרֵי עֵץ הַדָּר, דָּא
 אֲבָרָהִם. כִּפְתַת תְּמָרִים, דָּא יִצְחָק.
 וְעֵנָף עֵץ עֵבֹת, דָּא יַעֲקֹב. וְעֵרְבֵי נַחַל,
 אֵלֶּין אֵינוֹן תְּרִין דְּרֵגִין דְּאֲמֵרְנוּ. וּמִאֵן
 דְּמִתְּנִי הָאִי, בְּגִין דְּעֵץ עֵבֹת דָּא
 יַעֲקֹב, דְּאֲחִיד לְכַלְהוּ חֲלָקִין, וְדַאי דָּא
 יַעֲקֹב. אֲבָל הָא אֲוִקִּמְנָא, פְּרֵי עֵץ
 הַדָּר דָּא בִּירָא דִּיִּצְחָק, דָּא גְבוּרָה
 תַּתְּאָה. כִּפְתַת תְּמָרִים. כִּפְתַת חֶסֶד,

קָשֶׁר שְׁנִקְשֶׁר בְּבֹאֵר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דניאל א) כְּפֹתִים בְּסֶרְבְּלֵיהֶם, מִשּׁוֹם שֶׁאֵלֶּה לֹא עוֹלִים זֶה בְּלִי זֶה. וְעַנְף עֵץ עֵבֶת, עֵנֶף הוּא עֲלִיּוֹן שֶׁנַּעֲשֶׂה עֵץ עֵבוֹת וְאוֹחֵז לְכֹל צַד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. עֲרֵבֵי נַחַל - זֶה יִצְחָק, בְּכֹל הַצְּדָדִים שֶׁאֲחוּזִים בְּצַד הַנַּחַל וְלֹא בְּצַד הָאֵב. שֶׁשְׁנִינוּ, אֵף עַל גֵּב שֶׁבַּנַּחַל הַזֶּה לֹא נִמְצָא דִין, מִתְעוֹרְרִים מִמֶּנּוּ דִינִים.

קְשׁוּרָא דְאַתְקִשֶׁר בְּבִירָא, כְּמָה דְאַתְ אָמַר, (דניאל ג) כְּפִיתוּ בְּסֶרְבְּלֵיהוֹן, בְּגִין דְּאֵלִין לֹא סֶלְקִין דָּא בְּלֹא דָא. וְעַנְף עֵץ עֵבוֹת, עֵנֶפָא הוּא עֲלָאָה, דְאַתְעֵבִיד עֵץ עֵבוֹת, וְאַחִיד לְכֹל סִטְרָא, כְּמָה דְאַתְמַר. עֲרֵבֵי נַחַל דָּא יִצְחָק, בְּכֹל סִטְרֵי, דְאַחִידוֹן בְּסִטְרָא דְנַחְלָא, וְלֹא בְּסִטְרָא דְאָבָא. דְתַנְיִנּוּ, אֵף עַל גֵּב דְבִהָאֵי נַחַל דִּינָא לֹא אֲשַׁתְּכַח בֵּיהּ, דִּינִין מִתְעֲרִין מִנֵּיהּ.

עֲרֵבֵי נַחַל לֹא יוֹצְאִים מֵהֶם
וְרַב הַמְּנוּנָא סָבָא פְּרִישׁ, וְעֲרֵבֵי נַחַל,
 אֵינּוּן תְּרִין קְיָיִמִין דְקָאֲמְרוּ,
 דְמִיָּא נְפָקִי מִנֵּיהּ, וְשְׁפִיר. אֲבָל תָּא חֲזִי, הָא חֲזִינּוּ דְתְרִין דְרֵגִין אֵלִין דְקְיָיִמִי עַל דְרֵגָא דְצַדִּיק, אֵיבָא וְכִנְיִשוּ רַבְרָבָא (ס"א דְרַבְרָא) נְפָקִי מִנֵּיהּ, וְעֲרֵבֵי נַחַל לֹא נְפָקִי מִנֵּיהּ, אֵיבָא, וְלֹא טַעְמָא, וְלֹא רִיחָא. וְהָא אֲוִקִימָא וְכֹלָא שְׁפִיר.

לֹא פְּרִי וְלֹא טַעַם וְלֹא רִיחַ
וְרַב הַמְּנוּנָא סָבָא פְּרִישׁ, וְעֲרֵבֵי נַחַל,
 אֵינּוּן תְּרִין קְיָיִמִין דְקָאֲמְרוּ,
 דְמִיָּא נְפָקִי מִנֵּיהּ, וְשְׁפִיר. אֲבָל תָּא חֲזִי, הָא חֲזִינּוּ דְתְרִין דְרֵגִין אֵלִין דְקְיָיִמִי עַל דְרֵגָא דְצַדִּיק, אֵיבָא וְכִנְיִשוּ רַבְרָבָא (ס"א דְרַבְרָא) נְפָקִי מִנֵּיהּ, וְעֲרֵבֵי נַחַל לֹא נְפָקִי מִנֵּיהּ, אֵיבָא, וְלֹא טַעְמָא, וְלֹא רִיחָא. וְהָא אֲוִקִימָא וְכֹלָא שְׁפִיר.

אֲתֵרוּג בְּשִׁמְאָל וְלֹלֵב בְּיָמִין

וְעַל דָּא אֲתֵרוּג בְּשִׁמְאָל, כְּנֶגֶד הַלֵּב.
 לֹלֵב בְּיָמִין. כִּפְתָּא בְּכֹל, וְקִשּׁוּר בְּכֹל, שְׁהָרֵי צַדִּיק כִּפּוֹת הוּא בְּכֹל הַצְּדָדִים וְקִשּׁוּר בְּכֹל, וְזֶהוּ קִשּׁוּר הָאֲמוּנָה.

וְעַל דָּא אֲתֵרוּג (דף רכא ע"א)
 בְּשִׁמְאָלָא, לְקַבִּיל לְבָא. לֹלֵב בְּיָמִינָא, כִּפְתָּא בְּכֹלָא, וְקִטִּיר בְּכֹלָא. דְהָא צַדִּיק כִּפּוֹת הוּא בְּכֹל סִטְרִין, וְקִטִּיר בְּכֹלָא, וְדָא הוּא קִשּׁוּרָא דְמִהִיבְנוּתָא.

אשריהם ישראל

ובספרא דאגדתא שפיר קאמר, **ויקה** אמר בספר האגדה שכל אלה הם אורחים שמזמינים העם הקדוש ביום הזה, שצריכים למצא אותם, כיון שהזמין אותם, ובהם מבקש אדם בקשתו למלך. אשריהם ישראל שיודעים דרכי המלך הקדוש, ויודעים דרכי התורה ללכת בדרכי אמת, לזכות בהם בעולם הזה ובעולם הבא.

ובספרא דאגדתא שפיר קאמר, דכל אלין אינון אושפיון, דזמינין עמא קדישא כהאי יומא, דבעיין לאשכחא להו, כיון דזמין לון. ובהו בעי בר נש למלכא בעותיה. זכאין אינון ישראל דידיעין ארחוי דמלכא קדישא, וידעין ארחוי דאורייתא, למהך באורח קשומ, למזכי בהו בעלמא דין ובעלמא דאתי.

נצחון בדין

ביום הזה יוצאים ישראל בסימנים רשומים מתוך המלך, משום שהם נצחו בדין, ומהם הסימנים? סימני האמונה, חותם המלך העליון. לשני בני אדם שנכנסו לבני המלך לדין, ובעולם לא יודעים מי מהם נצח. יצא לגיון אחד מבית המלך, ושאלו אותו מי נצח? אמר להם, מי שיצא ובדדו סימני המלך, הוא שנצח. כך כל העולם נכנסים לדין לפני המלך העליון, והוא דן אותם מיום של ראש השנה ויום הכפורים, עד חמש עשרה יום לחדש, ובין כך נמצאו ישראל כלם צדיקים בתשובה, טורחים בסכה ולולב

ביומא דא נפקי ישראל, בסימנין רשימין מגו מלכא, כגון דאינון נצחין דינא. ומאי סימנין אינון, סימני מהימנותא, חותמא דמלכא עלאה. לתרי בני נשא, דעאלו קדם מלכא לדינא, ולא ידעי עלמא מאן מנייהו נצח. נפק חד לגיון מבי מלכא, שאילו לו. אמר לון, מאן דיפוק ובידוי סימנין דמלכא, הוא נצח. כה, כולי עלמא עאלין לדינא, קדם מלכא עלאה, ודאין לון מיומא דראש השנה ויום הכפורים, עד חמש סרי יומין לירחא. ובין כך אשתכחו ישראל זכאין כלהו בתיובתא. מרחין בסכה ולולב ואתרוג, ולא ידעי מאן

ונתרוג, ולא יודעים מי נצח בדין. המלאכים העליונים שואלים, מי נצח בדין? אומר להם הקדוש ברוך הוא, אלה שמוציאים בידיהם את הסימנים שלי, הם נצחו בדין.

ביום הזה ישראל יוצאים ברשם המלך

ביום הזה יוצאים ישראל ברשם המלך, בתשבחות ההלל, נכנסים לסכה, אתרוג בשמאל, לולב בימין. כלם רואים שישראל רשומים ברשומי המלך הקדוש, פותחים ואומרים, (תהלים קמד) אשרי העם שפכה לו אשרי העם שה' אלהיו.

נצח דינא. מלאכי עלאי שאלו מאן נצח דינא. קדשא בריך הוא אמר להו, אינון דמפקי בדיניהו סימנין דילי, אינון נצחין דינא.

בהאי יומא, נפקי ישראל ברשימו דמלכא, בתושבחתא דהלילא. עאלין בסכה, אתרוג בשמאלא, לולב בימינא. חמאן בלהו, דישראל רשימין ברשימין דמלכא קדישא. פתחי ואמרי, (תהלים קמד) אשרי העם שפכה לו אשרי העם שיהוה אלהיו.

ענין פרי עין הדר

רבי יהודה פתח, כתוב (ויקרא כג) פרי עין הדר כפת תמרים. פרי עין הדר מה הוא? זה אתרוג. וכי אתרוג מעץ הדר הוא? והרי כמה קוצים יש סביבו, מכאן ומכאן, ואתה אמרת פרי עין הדר? אלא סוד הדבר, שכתוב ויבן ה' אלהים את הצלע אשר לקח מן האדם לאשה ויבאה אל האדם. וכתוב עץ מעצמי ובשר מבשרי, וזהו פרי עין הדר. מנין לנו שאדם נקרא עץ? שכתוב כי האדם עץ השדה.

רבי יהודה פתח, כתיב (ויקרא כג) פרי עין הדר כפת תמרים. פרי עין הדר, מאן הוא. דא אתרוג. וכי אתרוג מעץ הדר הוא, והא כמה קוצין אית סחריניה, מכאן ומכאן, ואת אמרת פרי עין הדר. אלא רוא דמלה, דכתיב, (בראשית ב) ויבן יהוה אלהים את הצלע אשר לקח מן האדם לאשה ויבאה אל האדם. וכתיב (בראשית ב) עץ מעצמי ובשר מבשרי, ודא הוא פרי עין הדר. מגלן דאדם עץ אקרי. דכתיב, (דברים ב) כי האדם עץ השדה.

פרשת ויקרא דף כ"ד ע"א

עֲנִין כַּפַּת תְּמָרִים

כַּפַּת תְּמָרִים, דְּסֻלִּיק לְשִׁבְעֵין שָׁנִין, וְכִיָּה אֲשֶׁתְּכֻלּוֹ שִׁבְעֵין שָׁנִין עֲלָאִין. וְדָא אַכְפַּת וְאַתְקֻשֶׁר לְעֵילָא וְתַתָּא. וְעַל דָּא אַקְרִי כַּפּוֹת, כְּמָה דְאֵת אָמַר כְּפִיתוּ, דְּסֻלִּיק לְהִכָּא וְלְהִכָּא. הֵדָּא הוּא דְכָתִיב כִּי כָל בְּשָׂמִים וּבְאַרְצָא דִּיקָא.

כַּפַּת תְּמָרִים, שְׁעוּלִים לְשִׁבְעֵים שָׁנִים, וְבוּ נִתְקִנוּ שִׁבְעֵים שָׁנִים עֲלִיוֹנוֹת. וְזֶה כַּפּוֹת לְמַעְלָה וְלְמַטָּה, וְלִכְּן נִקְרָא כַּפַּת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר כְּפִיתוּ, שְׁעוּלָה לְכָאן וְלְכָאן. זֶהוּ שְׁכַתּוֹב כִּי כָל בְּשָׂמִים וּבְאַרְצָא, דִּיקָא.

מִי שְׁחוּטָא אֶל הַמְזַבַּח הוּא חוּטָא בְּכַל

רַבִּי יוֹסִי אָמַר, פְּרִי עֵץ הָדָר דָּא מְזַבַּח, דְּעֵבִיד פִּירִין, וְסֻלִּיק אִבִּין לְכָל סְמָרִין. מָאִי טַעְמָא. בְּגִין דְּכָל ע' שָׁנִין, יְהִיבִין לָהּ חוּלְקָא, וְאַתְבָּרְכָא מְכֻלָּהוּ. מָאִי קָא מִיִּירִי. בְּגִין דְּמָאֵן דְּחָטִי לְגַבִּי מְזַבַּח, בְּכָלָא חָטִי, דְּהָא כְּפִית לְקַבְּלִי הֵהוּא דְכַפִּית לְעֵילָא, וְעַל דָּא אֲתַקֻּשֶׁר דָּא בְּדָא, פְּרִי עֵץ הָדָר כַּפַּת תְּמָרִים וְלֹא כְתִיב וּכַפַּת תְּמָרִים.

רַבִּי יוֹסִי אָמַר, פְּרִי עֵץ הָדָר - זֶה מְזַבַּח, שְׁעוּשָׁה פְרוֹת, וּמַעְלָה נֶצְנִים לְכָל הַצְּדִידִים. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכָּל שִׁבְעֵים הַשָּׁנִים נוֹתְנִים לָהּ חֵלֶק, וְהִיא מִתְבָּרְכַת מְכֻלָּם. מָה זֶה אוֹמַר? מִשּׁוּם שֶׁמִּי שְׁחוּטָא אֶל הַמְזַבַּח, הוּא חוּטָא בְּכָל, שֶׁהָרִי כַּפּוֹת כְּנֻגַד אוֹתוֹ שֶׁכַּפּוֹת לְמַעְלָה, וְלִכְּן נִקְשְׂרוּ זֶה עִם זֶה, פְּרִי עֵץ הָדָר כַּפַּת תְּמָרִים, וְלֹא כְתוּב וּכַפַּת תְּמָרִים.

זֹאת מִשְׁחַת אַהֲרֹן וּמִשְׁחַת בְּנָיו

כְּתִיב (ויקרא ז) זֹאת מִשְׁחַת אַהֲרֹן וּמִשְׁחַת בְּנָיו. מָאִי קָא מִיִּירִי. אֵלָא, זֹאת: דָּא מְזַבַּח, דְּאֲתַמְשַׁח עַל יְדָא דְאַהֲרֹן, דְכְּתִיב, (שמות כ) וּמִשְׁחַת אֵת מְזַבַּח הָעוֹלָה וְאֵת כָּל כְּלָיו. וּמִשְׁחַת (ס"א זו מִשְׁחַת) בְּנָיו, דְּהָא מְכֻלָּהוּ אֲתַמְשַׁח, וְאַתְרַבִּי, וְאַתְבָּרְכָא, וְאַתְדַּבָּא.

כְּתוּב (ויקרא ז) זֹאת מִשְׁחַת אַהֲרֹן וּמִשְׁחַת בְּנָיו. מָה זֶה אוֹמַר? אֵלָא זֹאת - זֶה מְזַבַּח, שֶׁנִּמְשַׁח עַל יַד אַהֲרֹן, שְׁכַתּוֹב וּמִשְׁחַת אֵת מְזַבַּח הָעוֹלָה וְאֵת כָּל כְּלָיו. וּמִשְׁחַת (זו מִשְׁחַת) בְּנָיו, שֶׁהָרִי נִמְשַׁח מְכֻלָּם, וּמִתְגַּדֵּל וּמִתְבָּרַךְ וּמְטַהֵר.

ענין סיבוב המזבח פעם אחת בכל יום, ואחר כך שבע פעמים
תא חזי, בחג סוכבים את המזבח **בא** וראה, בחג סוכבים את המזבח
 ומנא חדא בכל יומא, ושבעה **זמנין** לבתרא. מאי קא מיירי. אלא,
 למלכא דזמין אושפיוזי, ואתעסק **להו**, והוה ליה למלכא בת יחידאה,
 אמרה ליה, מארי מלכא, בגין **אושפיוזי** לא אשגחת עלי. אמר ליה,
 חיוף ברתי פרקטא חדא אסליק לך **בכל יומא**, (דף כ"ד ע"ב) (דשני בכלהו). כך,
 בכל יומא ויומא דחגי, מקריבין **ישראל לקבל** אומין דעלמא. אמר
 מזבח למלכא קדישא, לבלהו **משתכחי** מאנין וחולקין, ולי מה אנת
 יהיב. אמר לה, בכל יומא ויומא **יסובבון** ליד שבעה יומין עלאין,
 לברכא לך, ויהבין לך שבעין חולקין **(בכל יומא)**, רבי יוסי אמר שבעין חולקין
 בכל יומא לקבל שבעין פרים **דמתקרבין** בחג.

רבי יהודה אמר, שבעה בכל יומא, **בגין** דהא אתברכא (מאתר)
 מבלהו, ולסוף, שבעה יומין, **מתברכא** מאתר דמשח רבותא
 אשתכח. (ולבתרא) שבעה זמנין, **לקבל**
 כל אינון שבעה יומין, בגין לקיימא **לה** ברכאן מן מבושא דנחלא, דנגיד
 תדיר ולא פסיק, אשתכח דאתברכא

רבי יהודה אמר, שבעה בכל יום, **משום** שהרי מתברכת (ממקום)
 מקלם, ולסוף שבעה הימים **מתברכת** ממקום ששמן המשחה
 נמצא. (ואחר כך) שבע פעמים, **פנגד** כל
 אותם שבעה ימים כדי להעמיד לה **ברכות** ממענין הנחל שזורם תמיד
 ולא פוסק. נמצא שמתברכת (תמיד)

בְּכָל יוֹם וַיּוֹמַר, עַד שִׁבְעָה יָמִים
שְׁמֵת־בְּרַכַּת מִמְּעֵין הַנּוֹחַל. וְכֵן פַּעַם
אַחֶרֶת שִׁבְעַת פְּעָמִים כְּאַחַד,
וּמִתְקַיְּמוֹת בָּהּ הַבְּרוּכוֹת אַחֵר כִּף
מִהַמְּקוֹם הָעֲלִיּוֹן שֶׁהִמְעֵין יוֹצֵא וְלֹא
פּוֹסֵק, כִּפֵּי שְׁאֲמַרְנוּ.

(תְּדוּר) בְּכָל יוֹמָא וַיּוֹמַא, עַד שִׁבְעָה
יּוֹמִין דְּאֲתַבְּרַכָּא מִמְּבוּעָא דְנַחְלָא. וְכֵן
זְמַנָּא אַחְרָא שִׁבְעָה זְמַנִּין כְּחַדָּא
וְאֲתַקְיָמוּ בְּרַכָּאן לְבִתְרַ מֵאַתְרַ עֲלָאָה
דְּמִבוּעָא נְפִיק וְלֹא פֹסֵק, כְּדַקְאֲמַרְן.

עַד עֵקְרָה יִלְדָה שִׁבְעָה וְרַבַּת בְּנִים אֲמַלְלָהּ

בְּכָל יוֹם מְכַרְזִים עָלֶיהָ וְאֹמְרִים,
(שְׁמוּאֵל א ב) עַד עֵקְרָה יִלְדָה
שִׁבְעָה וְרַבַּת בְּנִים אֲמַלְלָהּ. עַד עֵקְרָה
יִלְדָה שִׁבְעָה - זוֹ כְּנִסַּת יִשְׂרָאֵל,
שְׁמֵת־בְּרַכַּת מִשִּׁבְעָה בְּכָל יוֹם, וְעוֹלָה
לְחֻשְׁבֹן עֲלִיּוֹן. וְרַבַּת בְּנִים אֲמַלְלָהּ -
אֵלוֹ אֲמוֹת עוֹבְדֵי עֲבוּדָה זָרָה,
שְׁעוֹלִים בַּיּוֹם הַרְאֵשׁוֹן לְחֻשְׁבֹן גְּדוֹל,
וְאַחֵר כִּף מִתְמַעֲטִים וְהוֹלְכִים בְּכָל
יוֹם וַיּוֹמַר, וְלִכְּן הַמְזַבַּח מְכַפֵּר עַל
חַטָּאת יִשְׂרָאֵל, הַמְזַבַּח מְטַהֵר אוֹתָם
וּמְרִיק לָהֶם בְּרַכּוֹת מִמְּעַלָּה לְמַטָּה.

בְּכָל יוֹמָא, מְכַרְזִין עָלֶיהָ וְאֹמְרִין,
(שְׁמוּאֵל א ב) עַד עֵקְרָה יִלְדָה
שִׁבְעָה וְרַבַּת בְּנִים אֲמַלְלָהּ. עַד עֵקְרָה
יִלְדָה שִׁבְעָה: דָּא כְּנִסַּת יִשְׂרָאֵל,
דְּאֲתַבְּרַכָּא מִשִּׁבְעָה בְּכָל יוֹמָא, וְסֻלֵּיק
לְחוּשְׁבֹן עֲלָאָה. וְרַבַּת בְּנִים אֲמַלְלָהּ,
אֵלִין אוּמִין עוֹבְדֵי עֲבוּדָה זָרָה,
דְּסֻלְקִין בַּיּוֹמָא קְדַמָּאָה לְחוּשְׁבֹן רַב,
וְלְבִתְרַ מִתְמַעֲטִין וְאֵלִין בְּכָל יוֹמָא
וַיּוֹמַר. וְעַל דָּא, מְזַבַּח מְכַפֵּר עַל
חַוְבִּיהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל מְזַבַּח מְדַכֵּי לְהוֹן,
וְאֲרִיק לְהוֹן בְּרַכָּאן מְעִילָא לְתַתָּא.

עֲנִין הַמִּינִים

וְעֲנַף עֵץ עֲבוֹת: דָּא מְלַכָּא קְדִישָׁא,
דְּאֲחִיד לְתַרִּין סְטָרִין. וּבְגִין כִּף
הַדָּם תִּלְתַּת עֲנָף, דִּיתְעַבְדַּ עֲנָף עֵץ
עֲבוֹת, דְּאֲחִיד לְכָל סְטָרָא. וְעַרְבֵי
נַחַל: אֵלִין תַּרִּין קַיְּמוֹן, דְּמַהֲכָא נְפִיק,
לְכַפּוֹת תְּמָרִים. כַּפּוֹת תְּמָרִים, אֲחִיד
לְעִילָא וְאֲחִיד לְתַתָּא, וְהָא אֲתַמַּר.

וְעֲנַף עֵץ עֲבוֹת - זֶה הַמְּלֶכֶךְ הַקְּדוֹשׁ,
שְׁאֲחוּז לְשְׁנֵי צְדָדִים. וּמִשּׁוּם
כִּף הַדָּם שְׁלֹשָׁה עֲנָפִים, שֶׁיַּעֲשֶׂה עֲנָף
עֵץ עֲבוֹת שְׁאֲחוּז לְכָל צַד. וְעַרְבֵי נַחַל
- אֵלוֹ שְׁנֵי עֲמוּדִים, שֶׁמְכַאֵן יוֹצֵא
לְכַפּוֹת תְּמָרִים. כַּפּוֹת תְּמָרִים, אֲחִיד
לְמַעַלָּה וְאֲחִיד לְמַטָּה, וְהָרִי נִתְבָּאָר.

אֶתְרוּג נִפְקָא מִגּוּ כּוּבֵין דְּאִילָנָא וְהָכִי הוּא. כּפּוֹת תְּמָרִים הָכִי נִמְי אַחִיד בְּהוּ וְדָא, כּל מַה דְּנִפְיָק לְעֵלְמָא מִהֶכָּא נִפְקָא וּמִהֶכָּא אֲתִיָּן. (ס"א אֲתִיָּן).

אֶתְרוּג יוֹצֵא מִתּוֹךְ הַקּוֹצִים שֶׁל הָאֵילָן, וְכֹךְ זֶה. גַּם כּפּוֹת תְּמָרִים אוֹחֲזִי בְּהֶם וְדָא. כּל מַה שֶׁיוֹצֵא לְעוֹלָם - מִכָּאן יוֹצֵא וּמִכָּאן בָּאִים (נ"ו).

ענין הד' מינים בְּחַג

עַד דְּהוּ אֲזֵל, חֲמוּ חַד יוֹדָא דְּהוּ אֲתִי. אָמַר רַבִּי יוֹסִי הָאִי בַר נָשׁ יוֹדָא אִיהוּ וְאֲתִיָּחוּ. כּד מִטָּא גַבִּיִּהוּ שְׁאִילוּ לִיה. אָמַר לוֹן שְׁלִיחָא דְּמִצְוָה אָנָּא. דְּהָא אָנִן דְּיִירִי בְּכַפֵּר דְּרָאמִין, וּמִטָּי זְמַנָּא דְּחַג, וְאָנִן צְרִיכִין לְוֹלֵב וְזִינִין דְּעַמִּיחָא, וְאָנָּא אֲזִיל לְקַטְעָא לוֹן לְמִצְוָה. אֲזֵלוּ כְּחֵדָּא. אָמַר לְהוּ הַהוּא יוֹדָא חַד אַרְבַּע מִינִין דְּלוֹלֵב דְּבִכְלָהוּ אֲתָאן לְרַצְוִי עֵלְמָא (נ"א עַל מִיָּא) שְׁמַעְתּוֹן אַמַּאי אָנִן צְרִיכִין לוֹן בְּחַג. אָמַר לִיה כְּכֹר אֲתַעְרוּ בְּהוּ חֲבַרְיָא. אָבַל אִי מְלָה חֲדָתָא אִיהוּ תַּחוּת יָדְךָ אִימָא לָהּ.

פרשת נח (דף ס"גע"א)

עַד שְׁהִי הוֹלְכִים, רָאוּ יְהוּדִי אֶחָד שְׁהִיָּה בָּא. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, הָאִישׁ הַזֶּה הוּא יְהוּדִי וְנִרְאָה. כְּשֶׁהֲגִיעַ אֲלֵיהֶם, שְׁאֵלוּ אוֹתוֹ. אָמַר לָהֶם, אָנִי שְׁלִיחַ מִצְוָה, שְׁהִרִי אָנּוּ גְרִים בְּכַפֵּר רָאמִין, וְהֲגִיעַ זְמַן חַגְךָ, וְאָנּוּ צְרִיכִים לוֹלֵב עִם הַמִּינִים שֶׁלּוּ עִמּוֹ, וְאָנִי הוֹלֵךְ לְקַטֵּף אוֹתָם לְמִצְוָה. הֲלָכּוּ כְּאֶחָד. אָמַר לָהֶם אוֹתוֹ יְהוּדִי, אַרְבַּעַת מִינֵי הַלוֹלֵב הֲלָלוּ שְׁבַכְלָם בָּאִים לְרַצּוֹת בְּעַד הָעוֹלָם [נ"א עַל הַמִּינִים], שְׁמַעְתֶּם לְמָה אָנּוּ צְרִיכִים אוֹתָם בְּחַג? אָמַר לוֹ, כְּכֹר הָעִירוּ בְּזֶה הַחֲבָרִים, אָבַל אִם דְּבַר חֲדָשׁ הוּא תַּחַת יָדְךָ - אָמַר אוֹתָהּ.

אָמַר לָהֶם, וְדָא אוֹתוֹ מְקוּם שְׁאָנּוּ גְרִים בּוּ הוּא קָטָן, וְכָלְם עוֹסְקִים בְּתוֹרָה, וְיֵשׁ עֲלֵינוּ תְּלַמִּיד חֲכָם וְשִׁמוּ רַבִּי יִצְחָק בַּר יוֹסִי מִחוּזְאָה, וּבְכָל יוֹם וְיוֹם אוֹמַר לָנוּ דְּבַרֵי תוֹרָה חֲדָשִׁים, וְאָמַר שְׁהִרִי בְּחַג זְמַן הוּא לְשִׁלְטָא. [יִשְׂרָאֵל שׁוֹלְטִים

לוֹן וְדָא הַהוּא אֲתֵר דְּאָנִן דְּיִירִי בִּיה הוּא זְעִיר וּבְכָלְהוּ עֲסָקִי בְּאוֹרֵייתָא. וְאִית עֲלֵן צוֹרְבָא מִרְבָּנָן רַבִּי יִצְחָק בַּר יוֹסִי מִחוּזְאָה שְׁמִיחָא. וּבְכָל יוֹמָא וְיוֹמָא אָמַר לָן מְלִין חֲדָתִין בְּאוֹרֵייתָא. וְאָמַר דְּהָא בְּחַג זְמַנָּא הוּא לְשִׁלְטָא. (יִשְׂרָאֵל שְׁלִיטִין בְּהַהוּא

זמנא, ונקימנא לולב דמתחזי דאנן נציקנא עליהו על
 כל אנון דאקרון המון העם ולשלמא עליהו) (אזי
 עבר על נפשנו המים הזדונים ברוך יי שלא נתננו מרף
 לשניהם. וכי אית שנים למים, אלא) (ס"א דכל אנון
 רבוביו) אנון שאר עמין. אנון רבובין
 ממנן על שאר עמין עובדי עבודת
 פוכבים ומזלות ומתברכאן
 מספרייהו דישראל וקרינן לון מים
 הזדונים. כמה דאת אמר, (תהלים קכד)
 המים הזדונים. ובגין לשלמא עליהו
 אתינא ברוא דשמא קדישא באנון
 ארבע מינין שבולב לרצויי ליה
 לקודשא ברוך הוא (עליהו) ולשלמא
 (דף סד ע"א) עליהו ברוא דשמא
 קדישא. ולא תערא עלן מיין קדישין
 לנסכא על גבי מדבחא.

באותו זמן ולוקחים לולב שמראה
 שאנו נצחנו על כל אותם שנקראים
 המון העם ולשלט עליהם] [אזי עבר
 על נפשנו המים הזדונים ברוך ה'
 שלא נתננו טרף לשניהם. וכי יש
 שנים למים? אלא] (שכל אותם גדולים)
 אותם שאר העמים. אותם ממנים
 גדולים על שאר העמים עכו"ם,
 ומתברכים מצדם של ישראל,
 וקוראים להם מים הזדונים, כמו
 שנאמר (תהלים קכד) המים
 הזדונים. ובשביל לשלט עליהם באנו
 בסוד השם הקדוש באותם ארבעה
 מיני הלולב לרצות את הקדוש ברוך
 הוא [עליהם] ולשלט עליהם בסוד
 השם הקדוש, ולהעיר עלינו מים
 קדושים לנסך על גבי המזבח.